

Benas Gabrielis Urbonavičius: įteikta matematikos Nobelio premija,
kurios nėra

*Kauno technologijos universiteto Matematikos ir gamtos mokslų fakulteto (KTU MGMF)
Fizikos katedros docentas, studijų programų vadovas*

Šių metų Fizikos Nobelio premija vakar buvo skirta John. J. Hopfield ir Geoffrey E. Hilton už fundamentalius atradimus ir išradimus, sudarančius galimybes mašininiam mokymuisi naudojant dirbtinius neuronų tinklus. Abu laureatai yra kompiuterių mokslininkai-matematikai. Tai - išskirtinė situacija, kadangi matematikos Nobelio premijos matematikams, deja, nėra.

Nobelio premijos matematikos srityje nebuvimas jau virtęs „urban myth“ (*liet. - miesto legenda*) ir juokeliu tarp fizikų ir matematikų.

Alfredas Nobelis, švedų išradėjas ir filantropas, įsteigęs Nobelio premijas, savo testamente nurodė penkias premijų kategorijas: fizikos, chemijos, medicinos, literatūros ir taikos. Matematikos nominacijoje nebuvo.

Šio sprendimo priežastys niekada nebuvo oficialiai užfiksuotos, todėl yra įvairių pasvarstymų, kodėl taip nutiko. Viena iš paplitusių, bet neįrodytų teorijų yra ta, kad tai galėjo nulemti asmeninės priežastys, pavyzdžiui, kad A. Nobelis turėjo didelių nesutarimų su kolega matematiku, arba daug pikantiškesnė, kad A. Nobelio žmona jį išdavė su matematiku. Be to pastaroji priežastis labai mėgstama fizikų norint draugiškai pašiepti matematikus.

Tačiau istorikai šias istorijas atmeta kaip mitus. Labiausiai tikėtinas paaiškinimas yra, kad Nobelis norėjo savo premijas skirti praktinėms naujovėms ir atradimams, kurie būtų tiesiogiai ir apčiuopiamai naudingi žmonijai.

Tuo tarpu, A. Nobelio manymu, matematika galėjo tik netiesiogiai prisidėti prie visuomenės pažangos. Taip pat verta paminėti, kad Švedijoje jau buvo įsteigta prestižinė matematikos premija - „Gösta Mittag-Leffler premija“, kurią įsteigė garsus švedų matematikas. Tai taip galėjo nulemti A. Nobelio apsisprendimą.

Vis dėlto dabar matematika pagerbiama kitais prestižiniais apdovanojimais, pavyzdžiui, Fieldso medaliu ir Abelio premija.

Šiandien kiekvienas galėtų A. Nobeliumi įrodyti, kad jo požiūris į matematikus ir matematiką nebuvo teisingas, o pastarųjų kelių metų pasauliniai pokyčiai susiję su mašininio mokymosi (dirbtinio intelekto) taikymais kasdieniame gyvenime buvo įvertinti ir 2024 Fizikos Nobelio premija.

Benas Gabrielis Urbonavičius: įteikta matematikos Nobelio premija,
kurios nėra

